

Zarządzenie nr 31/24
Rektora Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie
z dnia 24 maja 2024 roku
w sprawie wytycznych dotyczących doskonalenia programów studiów
w Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie
od roku akademickiego 2024/2025

Na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 2 i pkt 11 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 742) w zw. z § 7 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2023 r., poz. 2787) zarządzam, co następuje:

§ 1

Na mocy niniejszego zarządzenia wprowadza się wytyczne dotyczące doskonalenia programów studiów w Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie od roku akademickiego 2024/2025.

§ 2

Wytyczne, o których mowa w § 1 stanowią załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 3

Traci moc Zarządzenie nr 21/21 Rektora Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie wytycznych dotyczących doskonalenia programów studiów w Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie od roku akademickiego 2021/2022.

§ 4

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Rektor
dr hab. Zbigniew Barabasz, prof. PANS

Wytyczne dotyczące doskonalenia programów studiów w Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie od roku akademickiego 2024/2025

I. Postanowienia ogólne

§ 1

Zakres przedmiotowy wytycznych

Niniejsze wytyczne określają:

- 1) warunki, jakie musi spełniać program studiów na danym kierunku, poziomie i profilu w ramach poziomu 6 i 7 Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- 2) wymaganą dokumentację programu studiów;
- 3) tryb postępowania w przedmiocie przyjęcia i zmiany oraz dokumentacji programu studiów.

§ 2

Podstawa prawna

1. Za podstawę przygotowania wytycznych przyjęto wymagania określone w:
 - 1) ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742) zwanej dalej Ustawą;
 - 2) ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 226), zwanej dalej ustawą o ZSK;
 - 3) rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. 2023, poz. 2787), zwanym dalej rozporządzeniem MNiSW w sprawie studiów;
 - 4) rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6–8 Polskiej Ramy Kwalifikacji (Dz. U. z 2018 r., poz. 2218), zwanym dalej rozporządzeniem MNiSW w sprawie charakterystyk;
 - 5) rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 października 2022 r. września w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. 2022, poz. 2202), zwanym dalej rozporządzeniem MNiSW w sprawie dyscyplin;
 - 6) rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 2018 r. w sprawie kryteriów oceny programowej (Dz.U. 2018, poz. 1787).
2. Przy projektowaniu programów studiów na danym kierunku studiów, poziomie, profilu oraz formie studiów, w szczególności w procesie definiowania efektów uczenia się, należy uwzględnić:
 - 1) wymagania określone w przepisach, o których mowa w ust. 1;

- 2) niniejsze wytyczne;
- 3) wnioski z analizy wyników monitoringu karier studentów i absolwentów, o którym mowa w art. 352 ust. 1 Ustawy;
- 4) wnioski z analizy zgodności efektów uczenia się z potrzebami rynku pracy;
- 5) wymagania i zalecenia komisji akredytacyjnych, w szczególności Polskiej Komisji Akredytacyjnej i środowiskowych komisji akredytacyjnych;
- 6) wymagania, zalecenia oraz opinie interesariuszy zewnętrznych, w szczególności stowarzyszeń i organizacji zawodowych, społecznych;
- 7) przykłady dobrych praktyk.

§ 3

Podstawowe definicje

Ilekroć w zarządzeniu mowa o:

- 1) **Polskiej Ramie Kwalifikacji (PRK)** - rozumie się przez to opis ośmiu wyodrębnionych poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom europejskich ram kwalifikacji, o których mowa w ustawie o ZSK, sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach, ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;
- 2) **poziomie 6 PRK** – rozumie się przez to poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji odpowiadający poziomowi studiów pierwszego stopnia;
- 3) **poziomie 7 PRK** – rozumie się przez to poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji odpowiadający poziomowi studiów drugiego stopnia;
- 4) **kwalifikacji** – rozumie się przez to zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący;
- 5) **kierunku studiów** – rozumie się przez to wyodrębnioną w ramach studiów wyższych formę kształcenia, realizowaną w sposób określony przez program studiów w ramach 6 i 7 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- 6) **kierunku inżynierskim** – rozumie się przez to kierunek studiów prowadzący do uzyskania tytułu zawodowego inżyniera lub magistra inżyniera;
- 7) **efekcie uczenia się [EU]** – rozumie się przez to zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych nabytych w procesie uczenia się przez studenta;
- 8) **charakterystykach efektów uczenia się [CEU]** – rozumie się przez to efekty uczenia się zdefiniowane w postaci charakterystyk dla poziomów 6 i 7 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego określone w załączniku do ustawy o ZSK oraz w rozporządzeniu MNiSW w sprawie charakterystyk;
- 9) **kierunkowych efektach uczenia się [KEU]** – rozumie się przez to efekty uczenia się zdefiniowane dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu;
- 10) **przedmiotowych efektach uczenia się [PEU]** – rozumie się przez to efekty uczenia się zdefiniowane dla poszczególnych przedmiotów;
- 11) **zajęciach** – rozumie się przez to przedmiot, a nie formy, a także praktykę zawodową, pracę dyplomową, wraz z przypisaniem do każdego zajęć efektów uczenia się oraz treści programowych, form i metod uczenia się, zapewniających osiągnięcie tych efektów, a także liczby punktów ECTS;

- 12) **punktach ECTS** – rozumie się przez to punkty zdefiniowane w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako miara średniego nakładu pracy studenta, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów uczenia się;
- 13) **profilu praktycznym** – rozumie się przez to profil, na którym ponad połowa punktów ECTS jest przypisana zajęciom kształtującym umiejętności praktyczne;
- 14) **poziomie studiów** – rozumie się przez to studia I lub II stopnia;
- 15) **formie studiów** – rozumie się przez to studia stacjonarne lub niestacjonarne;
- 16) **formie zajęć** rozumie się:
 - a) **wykład (W)**;
 - b) **ćwiczenia**:
 - **audytoryjne (A)**;
 - **projektowe (Pr)**;
 - **laboratoryjne (L)**;
 - **warsztatowe (Wa)**;
 - **lektorat (Le)**.
 - c) **seminarium dyplomowe (S)** – zajęcia przygotowujące studenta do samodzielnego napisania pracy dyplomowej;
 - d) inne formy zajęć oraz liczebność grup na kierunkach medycznych określają odrębne przepisy;
- 17) **studiach stacjonarnych** – rozumie się przez to formę studiów wyższych, w ramach której co najmniej połowa punktów ECTS objętych programem studiów jest uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów;
- 18) **studiach niestacjonarnych** – rozumie się przez to formę studiów wyższych, w ramach której mniej niż połowa punktów ECTS objętych programem studiów może być uzyskiwana z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów;
- 19) **warunkach odbywania studiów** – rozumie się przez to wymagania określone w Uczelni związane z realizacją programu studiów na danym kierunku, poziomie i profilu warunkujące ukończenie studiów i uzyskanie dyplomu ukończenia studiów;
- 20) **kształcenie w zakresie** – rozumie się przez to grupy przedmiotów do wyboru (specjalność), w zakresie kształcenia na danym kierunku.

II. Wymogi formalne programu studiów

Program studiów dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu określa:

- 1) kierunkowe efekty uczenia się [KEU];
- 2) opis procesu prowadzącego do uzyskania zakładanych efektów uczenia się.

§ 4

Kierunkowe efekty uczenia się

1. Kierunkowe efekty uczenia się [KEU] uwzględniają wszystkie charakterystyki efektów uczenia się [CEU], odpowiednio dla danego poziomu 6 PRK albo poziomu 7 PRK, a także profilu, określone w rozporządzeniu MNiSW w sprawie charakterystyk.
2. W przypadku kierunków inżynierskich kierunkowe efekty uczenia się [KEU] zawierają również pełny zakres efektów uczenia się na każdym poziomie studiów, umożliwiających uzyskanie kompetencji inżynierskich, określonych w rozporządzeniu MNiSW w sprawie charakterystyk.

3. Kierunkowe efekty uczenia się [KEU] uwzględniają również efekty uczenia się w zakresie posługiwania się językiem obcym, o których mowa w §11 niniejszych Wytycznych.
4. W przypadku prowadzenia studiów na danym kierunku, poziomie i profilu w formie stacjonarnej i niestacjonarnej, program studiów zakłada uzyskanie takich samych kierunkowych efektów uczenia się [KEU].

§ 5

Opis procesu prowadzącego do uzyskania efektów uczenia się

1. Program studiów dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu w ramach opisu procesu prowadzącego do uzyskania zakładanych efektów uczenia się, określa:
 - 1) formę studiów (stacjonarne lub niestacjonarne);
 - 2) czas trwania studiów (liczbę semestrów);
 - 3) liczbę punktów ECTS konieczną do ukończenia studiów na danym poziomie;
 - 4) tytuł zawodowy nadawany absolwentom;
 - 5) dziedzinę/dziedziny oraz dyscyplinę/dyscypliny (w tym także dyscyplinę wiodącą), do której/-ych przyporządkowany jest kierunek studiów, zgodnie z rozporządzeniem MNiSW w sprawie dyscyplin i na zasadach określonych w Ustawie;
 - 6) zajęcia lub grupy zajęć, niezależnie od formy ich prowadzenia, wraz z przypisaniem do nich efektów uczenia się i treści programowych zapewniających uzyskanie tych efektów;
 - 7) łączną liczbę godzin zajęć wraz z praktykami;
 - 8) łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć:
 - a) prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia (nie wlicza się do nich godzin konsultacji);
 - b) o charakterze praktycznym, kształtujących umiejętności praktyczne, w tym praktyk studenckich, w wymiarze większym niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS;
 - c) z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych, nie mniejszą niż 5 punktów ECTS, przy nie mniej niż 75 godzinach kontaktowych – w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne. W ramach tych zajęć może być realizowany przedmiot Elementy kultury współczesnej w formie wykładu w wymiarze 30 godz. oraz 2 punktów ECTS;
 - d) prowadzonych z języka obcego.
 - 9) sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w trakcie całego cyklu kształcenia;
 - 10) wymiar, zakładane efekty uczenia się, zasady i formę odbywania praktyk zawodowych oraz liczbę punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach tych praktyk (szczegóły powinny być zawarte w kierunkowym programie praktyk studenckich);
 - 11) przewidywany harmonogram realizacji programu studiów w poszczególnych semestrach i latach cyklu kształcenia, zwany dalej planem studiów (oddzielnie dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych);
 - 12) na studiach stacjonarnych I stopnia łączna liczba godzin kontaktowych, powinna wynosić: do 2200 godz. plus liczba godzin praktyk, i nie mniej niż 210 ECTS na studiach trwających 7 semestrów i do 1900 godz. plus liczba godzin praktyk, i nie mniej niż 180 ECTS na studiach trwających 6 semestrów. Za zgodą prorektora ds. studiów dopuszcza się inny wymiar godzinowy uwzględniający specyfikę kierunku. Praktyki zawodowe należy traktować jako zajęcia z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia;
 - 13) na studiach stacjonarnych I stopnia w module zajęć do wyboru (kształcenie w zakresie) łączna liczba godzin kontaktowych w danym module powinna wynosić: do 330 godz.

- na studiach trwających 7 semestrów oraz do 250 godz. na studiach trwających 6 semestrów. Powyższe zajęcia powinny rozpoczynać się od 5 semestru;
- 14) na studiach stacjonarnych II stopnia łączna liczba godzin kontaktowych, powinna wynosić do 1100 godz. plus liczba godzin praktyk na studiach trwających 3 semestry oraz do 1400 godz. plus liczba godzin praktyk na studiach trwających 4 semestry (nie wliczając praktyk);
 - 15) na studiach niestacjonarnych łączna liczba godzin kontaktowych, powinna wynosić od 50% do 60 % godzin kontaktowych studiów stacjonarnych.
2. Dyscyplinę wiodącą wskazuje się w przypadku kierunku studiów przyporządkowanego do więcej niż jednej dyscypliny.
 3. W ramach dyscypliny wiodącej ponad połowa efektów uczenia się jest uzyskiwana w tej dyscyplinie.
 4. Program studiów dla kierunku przyporządkowanego do więcej niż jednej dyscypliny określa dla każdej z tych dyscyplin procentowy udział liczby punktów ECTS w liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na danym poziomie, ze wskazaniem dyscypliny wiodącej.
 5. W programie studiów pierwszego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich prowadzonych w formie studiów stacjonarnych określa się zajęcia z Wychowania fizycznego, w wymiarze 60 godzin, którym nie przypisuje się punktów ECTS. Dla studiów niestacjonarnych wymiar zajęć wynosi 20 godzin. Zajęcia realizuje się w pierwszym i drugim semestrze studiów.
 6. Program studiów umożliwia studentowi wybór przedmiotów, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na danym poziomie.
 7. Program studiów może również określać przedmioty, w których udział i/lub zaliczenie uwarunkowane jest wcześniejszym zaliczeniem odpowiednich modułów zajęć (tzw. sekwencyjność modułów zajęć).
 8. Programy studiów dla kierunków wymienionych w art. 68. ust. 1 Ustawy powinny być opisane zgodnie ze standardami kształcenia określonymi na podstawie odrębnych przepisów (kierunki przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela, pielęgniarki, położnej, ratownika medycznego itd.).

§ 6

Karta przedmiotu

1. Zajęcia lub grupy zajęć rozliczane są semestralnie.
2. Szczegółowy opis zajęć (tzw. karta przedmiotu) zawiera:
 - 1) elementy wchodzące w skład programu studiów:
 - a) nazwę przedmiotu;
 - b) liczbę punktów ECTS (z określeniem nakładu pracy studenta-bilans punktów);
 - c) przedmiotowe efekty uczenia się wraz z odniesieniem do kierunkowych efektów uczenia się [KEU];
 - d) ogólne treści kształcenia zapewniające uzyskanie przedmiotowych efektów uczenia się;
 - e) formy zajęć w ramach przedmiotu;
 - f) liczbę godzin zajęć w ramach poszczególnych form zajęć;
 - g) sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w ramach poszczególnych form zajęć z danego przedmiotu;
 - 2) dodatkowe elementy, w szczególności:

- a) szczegółowe treści kształcenia w ramach poszczególnych form zajęć (szczegółowy program wykładów i pozostałych zajęć);
- b) metody i techniki kształcenia, w tym informacja o prowadzeniu zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość;
- c) sposób ustalenia oceny końcowej; warunki i sposób zaliczenia poszczególnych form zajęć, a także warunki dopuszczenia do egzaminu;
- d) wymagania wstępne i dodatkowe, z uwzględnieniem sekwencyjności modułów zajęć, o której mowa w §5 ust. 7;
- e) zalecaną literaturę.

§ 7

Czas trwania studiów

1. Nominalny czas trwania studiów stacjonarnych wynosi:
 - 1) dla studiów pierwszego stopnia licencjackich – co najmniej 6 semestrów;
 - 2) dla studiów pierwszego stopnia inżynierskich – co najmniej 7 semestrów;
 - 3) dla studiów drugiego stopnia – co najmniej 3 semestry;
 - 4) dla studiów jednolitych magisterskich- co najmniej 9 semestrów.
2. Studia niestacjonarne mogą trwać dłużej niż odpowiednie studia stacjonarne.

§ 8

Punkty ECTS

1. Liczba punktów ECTS wymagana do ukończenia studiów:
 - 1) studia licencjackie – co najmniej 180 punktów ECTS;
 - 2) studia inżynierskie – co najmniej 210 punktów ECTS;
 - 3) studia drugiego stopnia – co najmniej 90 punktów ECTS;
 - 4) studia drugiego stopnia na kierunku Pielęgniarstwo – co najmniej 120 punktów ECTS;
 - 5) jednolite studia magisterskie – co najmniej 300 punktów ECTS - w przypadku jednolitych studiów magisterskich trwających 9 albo 10 semestrów, a 360 punktów ECTS – w przypadku jednolitych studiów magisterskich trwających 11 albo 12 semestrów.
2. Tworząc program studiów należy uwzględnić następujące warunki w zakresie przypisywania punktów ECTS:
 - 1) jeden punkt ECTS odpowiada 25-30 godzinom nakładu pracy studenta obejmującym zajęcia organizowane przez Uczelnię (zajęcia w kontakcie bezpośrednim – wykłady, ćwiczenia: audytoryjne, projektowe, laboratoryjne, warsztatowe, lektoraty, seminaria) oraz samokształcenie - indywidualną pracę studenta związaną z tymi zajęciami;
 - 2) punkty ECTS należy przypisać za:
 - a) zaliczenie/egzamin każdego przedmiotu przewidzianego w programie studiów (z wyjątkiem zajęć z wychowania fizycznego), przy czym liczba punktów ECTS nie zależy od uzyskanej oceny, a warunkiem ich przyznania jest spełnienie przez studenta wymagań dotyczących uzyskania zakładanych efektów uczenia się określonych w karcie przedmiotu;
 - b) przygotowanie i złożenie pracy dyplomowej, w zależności od poziomu studiów.
3. Za przygotowanie pracy dyplomowej z wyłączeniem seminarium student otrzymuje:
 - 1) na studiach pierwszego stopnia – co najmniej 15 punktów ECTS;
 - 2) na studiach drugiego stopnia – co najmniej 20 punktów ECTS;
 - 3) na jednolitych studiach magisterskich – co najmniej 20 punktów ECTS.

§9

Plan studiów

1. Plan studiów określa rozkład zajęć w poszczególnych semestrach, wraz z przypisanymi do nich punktami ECTS, formami zajęć i ich wymiarem, sposobem końcowym weryfikacji zakładanych efektów uczenia się (zaliczenie – Z, egzamin – E), a także liczbę punktów ECTS wymaganą do zaliczenia danego semestru.
2. Wymiar zajęć wykładowych nie powinien być mniejszy niż 30 % ogólnej liczby godzin przewidzianej planem studiów (z wyłączeniem godzin praktyk). Mniejszy procentowo wymiar zajęć wykładowych wymaga każdorazowo zgody prorektora ds. studiów.
3. W przypadku studiów prowadzonych na danym kierunku, poziomie i profilu w formie stacjonarnej i niestacjonarnej, należy określić plan studiów odrębnie dla każdej z tych form.
4. Nominalna liczba punktów ECTS przewidziana planem studiów dla semestru musi wynosić co najmniej 30 punktów ECTS przypisanych do zajęć realizowanych w każdym semestrze studiów.
5. W planie studiów należy uwzględnić co najmniej jeden przedmiot prowadzony w języku angielskim w wymiarze nie mniejszym niż 15 godz. oraz co najmniej trzy przedmioty które mogą być realizowane w języku polskim i/lub angielskim.

§10

Grupa przedmiotów ogólnych

1. Do grupy przedmiotów ogólnych zalicza się:
 - 1) Lektorat języka obcego – wytyczne dotyczące zajęć z języka obcego zamieszczono w §11;
 - 2) Wychowanie fizyczne – wytyczne dotyczące zajęć z wychowania fizycznego zamieszczono §5 ust. 5;
 - 3) Ergonomia i BHP – należy realizować na studiach pierwszego stopnia w wymiarze 15 godz. wykładu oraz 1 ECTS w semestrze nieparzystym;
 - 4) Przedsiębiorczość i ochrona własności intelektualnej – należy realizować w wymiarze 5 godz. wykładu i 10 godz. ćwiczeń projektowych z Przedsiębiorczości oraz 5 godz. wykładu z Ochrony własności intelektualnej, przypisując 1 ECTS za przedmiot realizowany w semestrze parzystym. Na kierunkach: Marketing internetowy, Produkcja i bezpieczeństwo żywności, Inżynieria jakości w przedsiębiorstwie treści kształcenia z zakresu ochrony własności intelektualnej (5 godz. wykładu) należy dodać do przedmiotu realizującego zagadnienia związane z przedsiębiorczością lub prawem.
 - 5) Technologia informacyjna lub zajęcia równoważne (nie dotyczy kierunków medycznych oraz kierunku informatyka) – należy realizować na studiach inżynierskich w wymiarze nie mniejszym niż 15 godz., a na studiach licencjackich - nie mniejszym niż 30 godz. ćwiczeń projektowych. Zajęciom należy przypisać nie mniej niż 1 ECTS i zaplanować je w I lub II semestrze.

§ 11

Zajęcia z lektoratu języka obcego

1. Program studiów pierwszego stopnia określa również efekty uczenia się w zakresie umiejętności posługiwania się językiem obcym na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (dalej jako ESOKJ).
2. Program studiów drugiego stopnia określa również efekty uczenia się w zakresie umiejętności posługiwania się językiem obcym na poziomie B2+ ESOKJ oraz umiejętności posługiwania się specjalistyczną terminologią w języku obcym.
3. Nauka języków obcych prowadzona jest w ramach lektoratów przez Studium Języków Obcych (zwane dalej SJO).
4. Minimum w zakresie nauki języków obcych wynosi:
 - 1) na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich - nie mniej niż 8 punktów ECTS, przy nie mniej niż 120 godzinach kontaktowych (za wyjątkiem kierunków, na których liczbę punktów regulują odrębne przepisy);
 - 2) na studiach niestacjonarnych pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich - nie mniej niż 8 punktów ECTS, przy nie mniej niż 80 godzinach kontaktowych (za wyjątkiem kierunków, na których liczbę punktów regulują odrębne przepisy);
 - 3) na studiach stacjonarnych drugiego stopnia- nie mniej niż 3 punkty ECTS, przy nie mniej niż 45 godzinach kontaktowych (za wyjątkiem kierunków, na których liczbę punktów regulują odrębne przepisy);
 - 4) na studiach niestacjonarnych drugiego stopnia - nie mniej niż 3 punkty ECTS, przy nie mniej niż 30 godzinach kontaktowych (za wyjątkiem kierunków, na których liczbę punktów regulują odrębne przepisy).
5. Na studiach pierwszego stopnia zajęcia z języków obcych rozpoczynają się od pierwszego semestru studiów i trwają 4 semestry oraz kończą się egzaminem.

§12

Grupy przedmiotów do wyboru

1. Program studiów obowiązujący na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia może przewidywać zróżnicowanie *kształcenia w zakresie*, rozumianego jako grupy przedmiotów do wyboru.
2. W przypadku zróżnicowania *kształcenia w zakresie* kierunkowe efekty uczenia się [KEU] nie mogą ulec zmianie, a wszyscy studenci danego kierunku muszą osiągnąć te same efekty.
3. Zróżnicowanie kształcenia odbywa się w ramach obieralnych modułów zajęć.
4. Przedmioty do wyboru, zgodnie z §5 ust. 6 niniejszych wytycznych, muszą stanowić co najmniej 30% ogólnej liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów. Do zajęć tych zalicza się:
 - 1) przedmioty realizowane w ramach: *kształcenia w zakresie*;
 - 2) praktyki studenckie;
 - 3) przygotowanie pracy dyplomowej;
 - 4) inne przedmioty do wyboru przewidziane w planie studiów danego kierunku.
5. Warunkiem uruchomienia **danego** *kształcenia w zakresie* jest jego wybór przez minimum 10 osób. Mniejsza liczebność grup każdorazowo wymaga zgody prorektora ds. studiów. Wyboru student dokonuje na semestrze poprzedzającym planowe jej rozpoczęcie, składając stosowną deklarację.
6. Na wniosek studenta i po uzyskaniu zgody kierownika właściwego kierunku dopuszcza się możliwość udziału w zajęciach o których mowa w pkt. 5 studentów z kierunków innych niż ten, który prowadzi kształcenie w wybranym zakresie. W takim przypadku obowiązują zapis § 14 pkt 2.

§ 13 Praktyki studenckie

1. Efekty uczenia się w zakresie praktyk studenckich uwzględniają także odrębne przepisy dla poszczególnych uprawnień zawodowych.
2. Wymiar, zakładane efekty uczenia się, zasady i forma odbywania praktyk studenckich oraz liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach tych praktyk, a także cele, szczegółowy program i terminy realizacji praktyk studenckich powinny być właściwie zharmonizowane w procesie kształcenia i ujęte w kierunkowym programie praktyk studenckich. Program taki musi być wyszczególniony dla każdego rodzaju praktyki.
3. Program studiów o profilu praktycznym przewiduje praktyki studenckie w wymiarze co najmniej:
 - 1) 6 miesięcy (24 tygodnie, 960 godzin) – w przypadku studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich, za które student powinien uzyskać co najmniej 33 punkty ECTS;
 - 2) 3 miesiące (12 tygodni, 480 godzin) – w przypadku studiów drugiego stopnia, za które student powinien uzyskać co najmniej 17 punktów ECTS.
4. Wymiar praktyk w planie studiów należy określić w wymiarze godzinowym.
5. Regulamin praktyk studenckich (a na kierunkach medycznych *Regulamin kształcenia praktycznego*) określa Rektor w drodze zarządzenia.

§ 14 Inne

1. Uczelnia może oferować studentom ponadprogramowe zajęcia ogólnouczelniane do wyboru oraz przypisywać im punkty ECTS jako dodatkowe. Oceny z tych przedmiotów nie mogą być uwzględniane przy obliczaniu średniej ze studiów.
2. Student może zdobyć dodatkowo nie więcej niż 8 punktów ECTS spoza planu studiów danego kierunku. Rektor może zwolnić studentów z całości lub części opłat obowiązujących za zajęcia nieobjęte planem studiów, o których mowa w zdaniu poprzednim, na zasadach określonych w odrębnym zarządzeniu.
3. Uczelnia może organizować zajęcia wyrównawcze dla studentów na podstawie wykazu przygotowywanego corocznie przez prorektora ds. studiów. Zajęciom tym nie przypisuje się punktów ECTS ani ocen.
4. Każdy student zobowiązany jest w trakcie I semestru odbyć szkolenie z zakresu BHP i szkolenie biblioteczne. Szkoleń tych nie zamieszcza się w planie studiów jako osobnych przedmiotów.
5. Zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne, przewidziane w programie studiów o profilu praktycznym, są prowadzone:
 - 1) w warunkach właściwych dla danego zakresu działalności zawodowej;
 - 2) w sposób umożliwiający wykonywanie czynności praktycznych przez studentów;
 - 3) przez nauczycieli akademickich zatrudnionych w danej uczelni posiadających kompetencje i doświadczenie pozwalające na prawidłową realizację zajęć oraz przez inne osoby, które posiadają takie kompetencje i doświadczenie.

6. Zajęcia związane z określoną dyscypliną naukową są prowadzone przez nauczyciela akademickiego posiadającego dorobek naukowy lub znaczące praktyczne doświadczenie pozauczelniane w zakresie tej dyscypliny.

III. Przyjęcie, zmiany oraz dokumentacja programu studiów

§ 15

Przyjęcie programu studiów

1. Uchwałę w sprawie ustalenia programu studiów na określonym kierunku studiów, poziomie i profilu, podejmuje Senat PANS w Krośnie przed rozpoczęciem cyklu kształcenia, po zaakceptowaniu projektu programu studiów przez prorektora ds. studiów i Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz po zasięgnięciu opinii samorządu studenckiego.
2. Program studiów wraz z uchwałą Senatu w sprawie ustalenia programu studiów dla cyklu kształcenia na określonym kierunku studiów, poziomie i profilu Uczelnia udostępnia się w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) na stronie Uczelni.

§ 16

Zmiany programu studiów

1. Program studiów podlega systematycznej ocenie i doskonaleniu.
2. Każda zmiana programu studiów wymaga uchwały Senatu PANS w Krośnie w sprawie ustalenia programu studiów na określonym kierunku studiów, poziomie i profilu po zasięgnięciu opinii samorządu studenckiego w formie pisemnej.
3. W programie studiów można dokonywać zmian łącznie do 30% ogólnej liczby efektów uczenia się określonych w programie studiów.
4. Zmiany w programach studiów są wprowadzane z początkiem nowego cyklu kształcenia.
5. W trakcie cyklu kształcenia w programach studiów mogą być wprowadzane wyłącznie zmiany:
 - 1) w doborze treści kształcenia przekazywanych studentom w ramach zajęć, uwzględniających najnowsze osiągnięcia naukowe, artystyczne lub związane z działalnością zawodową;
 - 2) konieczne do:
 - a) usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych przez Polską Komisję Akredytacyjną;
 - b) dostosowania programu studiów do zmian w przepisach powszechnie obowiązujących.

§ 17

Zasady zmian oraz nadzór nad dostosowaniem programów studiów

1. Kierownik zakładu we współpracy z kierunkowym Koordynatorem ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia po konsultacji z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi opracowuje zmiany w programach studiów, które przedstawia dyrektorowi instytutu.
2. Dyrektor instytutu składa wnioski wraz z opinią Instytutowej Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia do Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia w sprawie wprowadzenia zmian w programach studiów wraz z załącznikami:

- 1) wykaz zmian;
 - 2) ogólna charakterystyka kierunku studiów i programu studiów;
 - 3) opis zakładanych kierunkowych efektów uczenia się dla kierunku;
 - 4) opis procesu prowadzącego do uzyskania efektów uczenia się, zawierający:
 - a) plan studiów, czyli przewidywany harmonogram realizacji programu studiów w poszczególnych semestrach i latach cyklu kształcenia, wraz z liczbą godzin zajęć i liczbą punktów ECTS przypisaną do tych zajęć;
 - b) karty przedmiotów, czyli opis zajęć, niezależnie od formy ich prowadzenia, wraz z przypisaniem do nich efektów uczenia się i treści programowych zapewniających uzyskanie tych efektów oraz sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta;
 - c) łączną liczbę godzin oraz punktów ECTS, jaką student uzyska w ramach poszczególnych zajęć;
 - d) matrycę kierunkowych efektów uczenia się [KEU] w odniesieniu do przedmiotów (opcjonalnie).
 - 5) zestawienie przedmiotów dla danego kierunku studiów, wraz z przyporządkowaniem w ich obrębie punktów ECTS dla danej dyscypliny nauki oraz procentowym udziałem liczby punktów ECTS dla dyscypliny w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na danym poziomie (dotyczy kierunków studiów przyporządkowanych do więcej niż 1 dyscypliny).
3. Nadzór formalno-prawny związany z wprowadzeniem zmian w programach studiów sprawuje prorektor ds. studiów, w porozumieniu z przewodniczącym Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia.
 4. Rektor przedstawia projekty uchwał Senatowi.
 5. Senat Uczelni ustala programy studiów dostosowane do wymagań, o których mowa w niniejszych Wytycznych, nie później niż 1 miesiąc przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego. Zmiany w programach studiów wprowadzane w trakcie cyklu kształcenia są udostępniane w BIP na stronie uczelni co najmniej na miesiąc przed rozpoczęciem semestru, którego dotyczą.

§ 18

Dokumentacja programu studiów

1. Dokumentacja programu studiów zawiera załączniki określone w § 17 ust. 2 lit. 2)-5).
2. Dokumentacja dotycząca programu studiów w zakresie kierunkowych efektów uczenia się [KEU] zawiera:
 - 1) tabelę odniesień [KEU] do [CEU], określającą relację między kierunkowymi efektami uczenia się [KEU] do charakterystyk efektów uczenia się [CEU];
 - 2) tabelę odniesień [KEU] do kompetencji inżynierskich, określonych w rozporządzeniu MNiSW w sprawie charakterystyk – zarówno dla studiów pierwszego stopnia inżynierskich, jak i dla studiów drugiego stopnia po ukończeniu studiów I stopnia – inżynierskich;
 - 3) tabelę odniesień [PEU] do [KEU] stanowiącą matrycę efektów uczenia się.
3. Wzorcową dokumentację programu studiów określa Rektor w drodze zarządzenia.

IV. Postanowienia końcowe

§ 19

1. Wytyczne obowiązują przy doskonaleniu programów studiów dla wszystkich kierunków studiów prowadzonych w Uczelni, z dniem ogłoszenia.

2. W uzasadnionych przypadkach Dyrektor Instytutu może wnioskować do Rektora o indywidualne rozstrzygnięcie w sprawach określonych w niniejszych wytycznych. Ostateczną decyzję podejmuje Rektor.
3. W sprawach nieuregulowanych w niniejszych wytycznych decyzję podejmuje Rektor na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego.